 © Mariusz Formanowicz, 2009-2026

Piotr Formanowicz

Piotr Stanisław Formanowicz (ur. 18 kwietnia 1880 roku w Szubinie, zm. 13 listopada 1957 w Inowrocławiu) – powstaniec wielkopolski i działacz gospodarczy.

Piotr Formanowicz

Był synem Franciszka Ksawerego Formanowicza i Franciszki z Drzewieckich. Pierwsze nauki pobierał w szkole powszechnej w Szubinie, a następnie uczył się w Gimnazjum w Chełmnie. Tam razem ze swoim starszym bratem Leonem (późniejszym kanonikiem gnieźnieńskim), wstąpił do tajnego „Towarzystwa Filomatów im. Tomasza Zana". Bracia Formanowiczowie w charakterze „kółkowych" należeli do TTZ w latach 1897–1899[1,2]. Po ukończeniu gimnazjum Piotr Formanowicz rozpoczął studia w Akademii Handlowej w Lipsku. W tym czasie przeszedł jednoroczne szkolenie wojskowe dla podoficerów. Po ukończeniu studiów otrzymał posadę w jednym z banków w Brandenburgu. Niebawem jednak wrócił w ojczyste strony i od 23 czerwca 1907 roku objął posadę członka Zarządu Spółki Handlowej „Rolnik" w Gostyniu, zwolnione po rezygnacji ks. Emila Jackowskiego. W dokumentach Spółki wpisano „księgowy" z dopiskiem: „dawniej z Gostynia". W tym czasie ożenił się z Teresą Cecylią Czabajską, córką Józefa i Teofili z Gostynia (zmarła w 1914).

W lipcu 1912 roku przeniósł się do Berlina, gdzie założył Biuro Zbożowe. Rok po wybuchu wojny został zmobilizowany do armii pruskiej w randze podoficera. W 1918 powrócił do Szubina. Po jego zdobyciu przez oddziały powstańcze (11 stycznia 1919), został mianowany powstańczym komendantem miasta[3,4,5,6]. Po ustabilizowaniu się frontu został przeniesiony na podobne stanowisko do Gniezna. Tam ożenił się Anną z domu Stanikowską, sanitariuszką szpitala powstańczego.

Po zwolnieniu ze służby wojskowej prowadził firmę „Formanowicz Piotr i Ska" (Gniezno, ul. 3-Maja 2). W 1925 roku zlikwidował swoje przedsiębiorstwo w Gnieźnie i przeniósł się do Ostrowa Wlkp. gdzie objął posadę dyrektora w Banku Ziemian. Mieszkał wówczas przy ul. Sienkiewicza 13. W Ostrowie zarejestrował spółkę zajmującą się handlem ziemiopłodami (31 sierpnia 1927). Wspólnikiem został kupiec Konstanty Basiński. Krótko przed wybuchem II wojny przeniósł się do Poznania, skąd okupanci wysiedlili go do Generalnej Guberni. W 1942 mieszkał w Suchedniowie. Po zakończeniu wojny osiadł najpierw w Polichnie, następnie przeniósł się do Ostrowa Wlkp., a później do Inowrocławia. Tam pracował w jednym z banków aż do przejścia na emeryturę.

Miał czworo dzieci. Z Teresą z Czabajskich: Marię (1911) i Lubomirę (1912), a z Anną ze Stanikowskich: Krystynę (1921) i Ewę (1923). Zmarł 13 listopada 1957 roku w Inowrocławiu i spoczął na tamtejszym cmentarzu.

---

[1] J. Szews, *Filomaci pomorscy: Tajne związki młodzieży polskiej na Pomorzu Gdańskim w latach 1830-1920*, Warszawa 1992, s. 216-217, 377.
[2] *Rocznik gdański*, t. 48, wyd. 2, Gdański 1990, s. 84.
[3] *O wolność Szubina*, Szubin 1934 (Muzeum Ziemi Szubińskiej im. Zenona Erdmanna w Szubinie)
[4] W. Lewandowski, *Bój o Szubin*, Poznań 1937, s. 184.
[5] S. Nogaj, *Wspomnienia walk pod Szubinem*, 1930; s. 21. (Dostęp: WBC)
[6] Z. Wygocki, *Gniezno i powiat gnieźnieński w powstaniu wielkopolskim 1918-1919*, Poznań 1988.

 © Mariusz Formanowicz, 2009-2026

* * *

Niektóre źródła podają, że to Józef Formanowicz, brat Piotra został powstańczym komendantem Szubina[7]. Jest to nieprawda. Józef Formanowicz w czasie Powstania Wielkopolskiego mieszkał w Sierakowie. Tam organizował kompanię powstańczą oraz bezpośrednio uczestniczył w przejęciu władzy w mieście. W dn. 8 stycznia 1919 roku zdobywał pocztę, a 19 stycznia odbierał przysięgę kompanii na rynku sierakowskim. Obaj bracia brali udział w walkach powstańczych, ale w różnych miejscach: Piotr w Szubinie, a Józef w Sierakowie.

[7] *Dzieje Szubina*, red. M. Biskup, Warszawa-Poznań 1974, s. 141. (Dostęp: KPBC)